

Wyrok z dnia 28 listopada 1997 r.

II UKN 355/97

Traci prawo do obozowej renty inwalidzkiej były funkcjonariusz struktur urzędów bezpieczeństwa pozbawiony uprawnień kombatanta na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 1a w związku z art. 21 ust. 2 pkt 4a ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. Nr 17, poz. 75 ze zm.), który pobierał tę rentę wyłącznie na podstawie przepisów o uprawnieniach kombatantów, a nie w oparciu o samoistny tytułu prawny wynikający z przepisów ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 21, poz. 117 ze zm.)

Przewodniczący SSN: Maria Tyszczel, Sędziowie SN: Zbigniew Myszkowski (sprawozdawca), Stefania Szymańska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 1997 r. sprawy z wniosku Henryka P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o rentę inwalidzką wojenną, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 12 lutego 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 12 lutego 1997 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 28 października 1996 r. i oddalił odwołanie Henryka P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 27 grudnia 1995 r. oraz odrzucił apelację wnioskodawcy. Sąd Apelacyjny wyrokował w sprawie, która powstała na podłożu złożonego w dniu 24 sierpnia 1977

r. wniosku o rentę wojenną z tytułu pobytu Henryka P. w obozie koncentracyjnym. Do wniosku dołączono zaświadczenie Zarządu ZBOWiD w W. z dnia 8 czerwca 1976 r., stwierdzające prawo wnioskodawcy do korzystania ze świadczeń określonych w ustawie z dnia 23 października 1975 r. o dalszym zwiększeniu świadczeń dla kombatantów i więźniów obozów koncentracyjnych (Dz. U. Nr 34, poz. 186, powoływanej dalej jako ustawa z 23.10.1975 r.), ze wskazaniem okresu uwięzienia w hitlerowskich obozach koncentracyjnych i więzieniach w okresie od 26 grudnia 1943 r. do 18 kwietnia 1945 r. oraz udziału w walce zbrojnej o utrwalenie władzy ludowej od 15 września 1945 r. do 17 maja 1947 r. Na tej podstawie wnioskodawca pobierał od dnia 5 października 1977 r. rentę inwalidy wojennego z tytułu pozostającego w związku z pobytem w obozie inwalidztwa III grupy. Wobec nabycia z dniem 1 lipca 1990 r. prawa do emerytury pobierał on świadczenie zbiegowe, obejmujące rentę inwalidzką wojenną wraz z dodatkiem kombatanckim i ryczałtem energetycznym oraz emeryturę.

Decyzją z dnia 6 września 1995 r. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych pozbawił wnioskodawcę uprawnień kombatanckich, przyznanych w oparciu o sygnalizowane zaświadczenie ZBOWiD, w następstwie czego organ rentowy decyzją z dnia 27 grudnia 1995 r. wstrzymał od dnia 1 stycznia 1996 r. wypłatę renty inwalidzkiej obozowej oraz innych świadczeń kombatanckich. W decyzji z tej samej daty organ rentowy przeliczył od dnia 1 stycznia 1996 r. wysokość emerytury w następstwie wyeliminowania ze stażu emerytalnego wnioskodawcy okresów jego uwięzienia w hitlerowskich obozach koncentracyjnych.

Na skutek odwołania wnioskodawcy Sąd Wojewódzki we Wrocławiu, wyrokiem z dnia 28 października 1996 r., zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał mu prawo do renty inwalidy wojennego, wskazując na nieprawomocne pozbawienie wnioskodawcy uprawnień kombatanckich - wobec zaskarżenia do Naczelnego Sądu Administracyjnego decyzji Urzędu do Spraw kombatantów i Osób Represjonowanych. Postanowienie z dnia 18 listopada 1996 r. Sądu Wojewódzkiego oddalające wniosek o uzupełnienie wydanego wyroku w części dotyczącej obniżenia wysokości emerytury, zostało uchylone do ponownego rozpoznania przez ten Sąd - postanowieniem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12 lutego 1997 r.

Rozpatrując apelacje obu stron od wyroku Sądu Wojewódzkiego z dnia 28

października 1996 r. - Sąd Apelacyjny ustalił, że Naczelny Sąd Administracyjny - Ośrodek Zamiejscowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 24 września 1996 r. oddalił skargę Henryka P. na decyzję Kierownika Urzędu d/s Kombatantów i Osób Represjonowanych o pozbawieniu skarżącego uprawnień kombatanckich, z uwagi na pełnienie przez niego w okresie od 15 września 1945 r. do 17 maja 1947 r. służby w organach bezpieczeństwa publicznego. Uwzględniając apelację organu rentowego Sąd Apelacyjny wskazał, że wnioskodawcy przysługiwało prawo do renty inwalidy obozowej na podstawie przepisów, obowiązującej w dacie jej przyznania, ustawy z dnia 23 września 1975 r. o dalszym zwiększeniu świadczeń dla kombatantów i więźniów obozów koncentracyjnych, które jedynie odsyłały w zakresie uprawnień kombatanckich do świadczeń przewidzianych dla inwalidów wojennych (art. 4 ust. 2 tej ustawy). Równocześnie bowiem wnioskodawca nie miał statusu prawnego żołnierza inwalidy wojennego w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 21, poz. 117 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa z 29.05.1974 r.) i nie przysługiwała mu określona w art. 8 tej ustawy renta inwalidy wojennego. Dlatego wynikające wyłącznie ze statusu kombatanta - obozowe świadczenie rentowe wnioskodawcy należało do uprawnień kombatanckich przyznanych na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów, które podlegały negatywnej weryfikacji prawnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa z 24.01.1991 r.), przez pozbawienie uprawnień kombatanckich - z mocy art. 26 tej ustawy - między innymi osób wymienionych w jej art. 21 ust. 2 pkt 4, które - tak jak wnioskodawca - były zatrudnione w aparacie bezpieczeństwa publicznego. Sąd Apelacyjny wskazał, że nieprawomocna decyzja Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych pozbawiająca wnioskodawcę uprawnień kombatanckich wpływała na zawieszenie świadczeń kombatanckich, których wnioskodawca został pozbawiony wobec uprawomocnienia się tej decyzji, co miało miejsce już w dacie wyrokowania przez Sąd pierwszej instancji.

W kasacji wnioskodawcy podniesiono zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego - przez niewłaściwe zastosowanie do jego osoby norm art. 21 ust. 1 pkt 4 i art. 26 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach

będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, które „w rzeczywistości nie dotyczą jego osoby”. U podstaw tego twierdzenia podniesiono wskazanie przez organ rentowy - w decyzji przyznającej wnioskodawcy rentę inwalidy wojennego - przepisów ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, a nie - przepisów ustawy z dnia 23 października 1975 r. o dalszym zwiększeniu świadczeń dla kombatantów i więźniów obozów koncentracyjnych, których organ rentowy nie powoływał również w dalszych decyzjach rentowych. Zdaniem skarżącego inwalidzka renta obozowa wnioskodawcy miała charakter prawny renty inwalidy wojennego, skoro podstawę prawną jej przyznania stanowiły przepisy ustawy z 29 maja 1974 r. Nadto na tle występującej w ustawie z 23.10.1975 r. „dwoistości” pojęć kombatant i więźniów obozu koncentracyjnego, kasa-cja utrzymywała, że wnioskodawca - jako były więzień obozu koncentracyjnego - nie miał statusu kombatanta, a jedynie status więźnia obozu koncentracyjnego, a przeto nie nabył uprawnień kombatanckich na podstawie przepisów tej ustawy, ale na podstawie przepisów ustawy z 29.05.1974 r. W konsekwencji prawomocna decyzja Urzędu do Spraw Kombatantów nie mogła pozbawić go prawa do inwalidzkiej renty obozowej, której nie zalicza się do uprawnień kombatanckich. W uzupełnieniu kasa-cji powołano się na legislacyjne zmiany wprowadzone ustawą z dnia 25 kwietnia 1997 r. o zmianie ustawy z 24.01.1991 r. (Dz. U. Nr 68, poz. 436 - powoływanej dalej jako ustawa zmieniająca) oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 września 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach dotyczą-cych pozbawienia i przywrócenia uprawnień kombatanckich oraz zasad przeprowa-dzania weryfikacji tych uprawnień (Dz. U. Nr 116, poz. 745 - powoływanego dalej jako rozporządzenie Rady Ministrów z 22.09.1997 r.). Zdaniem skarżącego na grun-tie art. 21 ust. 3 pkt 2, dodanego do ustawy z 24.01.1991 r., ubezpieczony nie utracił uprawnień kombatanckich, albowiem przedłożył „wcześniej do akt sprawy” zaś-wiadczenie Komendy Wojewódzkiej Policji w S., "z treści którego jednoznacznie wy-nika, iż jego akta osobowe z okresu służby w organach bezpieczeństwa publicznego nie zawierają żadnej adnotacji o jego uczestnictwie w walkach z formacjami zbroj-nego podziemia (organizacjami niepodległościowymi)", a z treści zmienionego art. 26 ustawy wynika zachowanie uprawnień wskazanych w jej art. 12 przez osoby będące - inwalidami wojennymi, do których bez wątplenia zalicza się wnioskodawca. W

konkluzji uzupełnienia kasacji wskazywano, że decyzja pozbawiająca wnioskodawcę uprawnień kombatanckich była już w momencie jej wydania nieważna z mocy prawa „wskutek całkowitej bezprawności co do pozbawienia dochodzonego uprawnienia, jako wynikowej pozbawienia go uprawnień kombatanckich”, dlatego z mocy art. 2 ustawy zmieniającej przysługuje mu z urzędu wznowienie wypłaty świadczeń pieniężnych wynikających z przywrócenia uprawnień kombatanckich, wraz z należnymi odsetkami od miesiąca, w którym wstrzymano wypłatę świadczeń lub obniżona ich wysokość.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Istota kasacji sprowadza się do zweryfikowania ustawowego źródła podmiotowego uprawnienia wnioskodawcy do inwalidzkiej renty obozowej, przyznanej mu decyzją organu rentowego z dnia 5 października 1977 r. Rozstrzygnięcie tej podstawowej kwestii nabiera istotnego znaczenia wobec stanowiska zawartego w dotychczas nieopublikowanej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1997 r., III ZP 8/97, według której osoba pobierająca przed dniem 1 stycznia 1991 r. rentę inwalidy wojennego na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin - nie może być pozbawiona tej renty z mocy art. 25 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego. W kontekście tej uchwały odpowiedź na postawioną kwestię sprowadza się w istocie rzeczy do rozważenia zagadnienia, czy wnioskodawca nabył rentę inwalidy wojennego na podstawie przepisów ustawy z 29.05.1974 r., a ściślej rzecz ujmując - czy bez regulacji normatywnych wprowadzonych ustawą z dnia 23 października 1975 r. o dalszym zwiększeniu świadczeń dla kombatantów i więźniów obozów koncentracyjnych, uzyskałby on prawo do renty inwalidy obozowego już na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

W tak wytyczonym zakresie istotne znaczenie ma niewskazanie przez skarżącego proceduralnej podstawy kasacyjnej, co powoduje, że dla udzielenia odpowiedzi na kwestię rozstrzygającą o rozwikłaniu postawionego zagadnienia - miaro-

dajne są ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę wyrokowania przez Sąd drugiej instancji, który wykazał, że wnioskodawca nie miał statusu prawnego żołnierza-inwalidy wojennego w rozumieniu przepisów ustawy z 29.05.1974 r., przeto nie mógł korzystać na podstawie art. 9 tej ustawy z samoistnego tytułu do przyznania mu prawa renty inwalidzkiej wojennej. Z dokonanych ustaleń Sąd Apelacyjny trafnie wywiódł, że status wnioskodawcy, byłego więźnia obozu koncentracyjnego, który nie jest inwalidą wojennym w rozumieniu przepisów art. 6-8 ustawy z 29.05.1974 r., uprawniał go do nabycia jedynie prawa do renty inwalidzkiej przyznanej mu w związku z pobytem w obozie koncentracyjnym i to dopiero na podstawie przepisów ustawy z dnia 23.10.1975 r., bez których nie nabyłby uprawnień rentowych przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Innymi słowy - wnioskodawca, nie będąc - według niekwestionowanych ustaleń Sądu drugiej instancji - inwalidą wojennym, mógł nabyć prawo do inwalidzkiej renty obozowej jedynie jako kombatant - więzień obozu koncentracyjnego w rozumieniu art. 1 ustawy z 23.10.1975 r., któremu wyłącznie na podstawie art. 4 ust. 2 tej ustawy przysługiwały świadczenia pieniężne i inne uprawnienia, przewidziane - w zakresie i na zasadach ustalonych przepisami o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. Dopiero wskazane regulacje ustawy z 23.10.1975 r. stanowiły dla wnioskodawcy tytuł prawny do uzyskania uprawnień rentowych inwalidy w związku z pobytem w obozie koncentracyjnym, które były jedynie realizowane przez klasyczne odesłanie do przepisów ustawy z 29.05.1974 r. Dlatego należało uznać za chybione dywagacje skarżącego, wywodzącego odmienne ustawowe podstawy przyznawania kombatanckich uprawnień - kombatantom oraz więźniom obozów koncentracyjnych w oparciu o „dyferencjacje merytoryczne w zakresie tych pojęć”, skoro zawartość i znaczenie ustawowego określenia kombatant, jednoznacznie obejmowało tym określeniem m.in. więźniów obozów koncentracyjnych (art. 1 ustawy z 23.10.1975 r.).

W konsekwencji Sąd Apelacyjny precyzyjnie konstatawał, że tytuł prawny przyznania wnioskodawcy prawa do renty inwalidzkiej obozowej wynikał z przepisów ustawy z 23. 10.1975 r., która w art. 1 przyznawała m.in. kombatantom-więźniom obozów koncentracyjnych świadczenia przewidziane w tej właśnie ustawie, odsyłając jedynie w jej art. 4 ust. 2 - tj. w materii ustalanych uprawnień - do zakresu i zasad

przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. Deklaracja takiego stanu prawnego wynikała również z zaświadczenia ZBOWiD z dnia 8 czerwca 1976 r., które było dokumentem stwierdzającym prawo wnioskodawcy do korzystania ze świadczeń określonych w ustawie z dnia 23 października 1975 r. o dalszym zwiększeniu świadczeń dla kombatantów i więźniów obozów koncentracyjnych [...], a nie ze świadczeń bezpośrednio wynikających z ustawy z 29.05.1974 r. Dlatego nieprecyzyjne określenie w decyzji przyznającej wnioskodawcy obozową rentę inwalidzką, że wydana została na podstawie przepisów ustawy z dnia 29.05.1974 r., nie nadawało przyznanemu świadczeniu charakteru prawnego renty inwalidy wojennego, skoro wnioskodawcy przyznano rentę inwalidzką obozową, przysługującą mu na podstawie szczególnych regulacji art. 1 i 4 ust. 2 ustawy z 23.10.1975 r., bez których nie nabyłby on prawa do tego rodzaju świadczenia przewidzianego w zakresie i na zasadach ustalonych w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. Jeżeli zatem wnioskodawca nabył prawo do inwalidzkiej renty obozowej na podstawie przepisów ustawy z 23.10.1975 r., przeto uzyskał to uprawnienie jako uprawnienie kombatancie na podstawie dotychczasowych przepisów, o których stanowi art. 25 ust. 1 ustawy z 24.01.1991 r., którego został pozbawiony jako funkcjonariusz struktur urzędów bezpieczeństwa na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 1a w związku z art. 21 ust. 2 pkt 4a tej ustawy.

Na tle sygnalizowanych w uzupełnieniu kasacji zmian stanu prawnego wprowadzonego ustawą z dnia 25 kwietnia 1997 r. o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 68, poz. 435), obowiązujących od dnia 1 sierpnia 1997 r., bezpodstawne jest twierdzenie skarżącego, że potwierdzona wyrokiem NSA z dnia 24 września 1996 r. [...], prawomocna decyzja Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych pozbawiająca wnioskodawcę uprawnień kombatancie była nieważna z mocy prawa już w momencie jej wydania. Była to bowiem decyzja wydana zgodnie z obowiązującym prawem na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 1a w związku z art. 21 ust. 2 pkt 4a ustawy z 24.01.1991 r., która nie zawierała wad kreujących jej nieważność ipso iure, w szczególności w ujęciu normatywnym art. 156 § 1 KPA. Dlatego ewentualne przywrócenie wnioskodawcy prawa do wstrzymanej

inwalidzkiej renty obozowej nie może nastąpić w trybie art. 2 ust. 1 powołanej ustawy zmieniającej, ale wyłącznie w trybie art. 2 ust. 2 i 3 w związku z art. 3 tej ustawy oraz art. 21 ust. 3 i 4 ustawy z 24.01.1991 r. i przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z 22.09.1997 r., tj. na wniosek zgłoszony w organie rentowym, z tym że wypłaty tej renty dokonuje się nie wcześniej niż od dnia wejścia w życie tej ustawy. Twierdzenie o wykonywaniu przez wnioskodawcę wyłącznie zadań nie związanych ze zwalczaniem organizacji oraz osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej (art. 22 ust. 3 pkt 2 ustawy z 24.01.1991 r.), opartych na stosownym zaświadczeniu Komendy Wojewódzkiej Policji w S. z dnia 3 kwietnia 1995 r., nie może przecież pomijać przepisów zweryfikowania również sygnalizowanego w uzasadnieniu wyroku NSA zaświadczenia Komendy Miejskiej Milicji Obywatelskiej w Ł. z dnia 18 maja 1976 r. o udziale wnioskodawcy w walkach z "reakcyjnym podziemiem" w okresie od 15 września 1945 r. do 17 maja 1947 r., tyle że przywrócenie uprawnień kombatanckich podlega ustawowej kompetencji Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych lub osób przez niego upoważnionych.

Mając powyższe na uwadze kasacja polegała oddaleniu z mocy art. 393¹² KPC.

N o t k a

Powołana w uzasadnieniu **uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 21 października 1997 r., III ZP 8/97**, została opublikowana w **OSNAPiUS 1998 nr 2 poz. 50** oraz w **OSP 1998 z. 3 poz. 49**.

=====